

Ernstige leverbot verwacht

De Werkgroep Leverbotprognose waarschuwt voor ernstige leverbot.

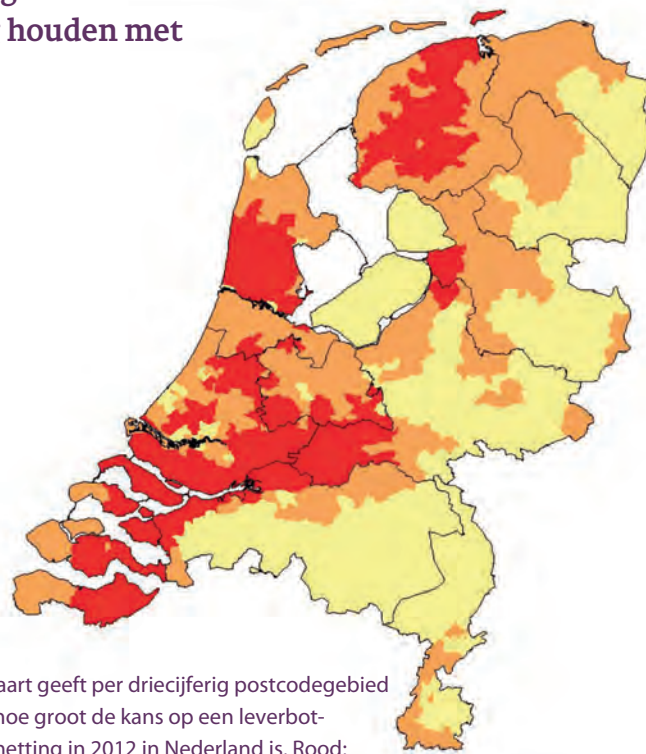
Vooraf in het westen van Nederland is het gras fors geïnfecteerd.

Bedrijven in de leverbotgebieden moeten rekening houden met zware besmettingen bij hun schapen.

De leverbotsituatie wordt dit jaar 'ernstig' genoemd. Dat komt door het weer en de cyclus van de leverbot. Deze parasiet vermeerdert zich via een tussengastheer, het leverbotslakje (*Galba truncatula*). Dit slakje voelt zich vooral thuis in een vochtige tot natte omgeving. Via schapenmest komen er leverboteieren op het grasland. Uit het ei kruipt een larve die op zoek gaat naar de leverbotslak. Als deze trilhaarlarve binnen 24 uur geen slak vindt, gaat hij dood. In het voorjaar van 2012 bleek dat veel slakken de winter hebben overleefd. Vervolgens heeft het zo veel geregend dat het aantal sterk is uitgebreid. Vooral in het westen van Nederland is de slakkenpopulatie enorm toegenomen. Daarnaast konden de slakken zich tijdens de natte lente en zomer over een veel groter gebied verspreiden. Dit maakte de kans dat de larve uit een leverbotei een leverbotslak kon binnendringen groter. Kortom, veel meer leverbotslakken dan gebruikelijk in veel grotere gebieden dan normaal zijn de afgelopen zomer besmet geraakt. Het gevolg hiervan is dat de slakken ongekend veel besmettelijke leverbotcysten hebben afgezet en dat ook nog eens verspreid over meer grasland.

ACUTE EN CHRONISCHE VORM

Lammeren, oaien en rammen lopen dit jaar veel meer risico om al grazend leverbotcysten op te nemen. Hoe meer zij van die besmettelijke cysten met het gras inslikken, hoe meer jonge lever-

De kaart geeft per driecijferig postcodegebied aan hoe groot de kans op een leverbotbesmetting in 2012 in Nederland is. Rood: zeer grote kans op ernstige leverbotbesmetting. Oranje: grote kans op leverbotbesmetting. Geel: geringe kans op leverbotbesmetting.

Leverbot vaststellen

Onderzoek van dode dieren. Bij sterfte kan het dode dier worden onderzocht naar de doodsoorzaak. Vooral bij acute sterfte kan dit onderzoek zeer verhelderend zijn.

Bloedonderzoek. Drie tot vijf weken na besmetting zijn antistoffen in het bloed te vinden. Echter, deze antistoffen blijven na de eerste infectie aanwezig in het bloed. Daarom heeft het voor onderzoek naar een recente besmetting alleen zin om van lammeren bloed in te sturen. Voor een goed beeld van de leverbotbesmetting is het aan te raden van minimaal vijf lammeren bloedonderzoek te verrichten.

Mestonderzoek. Pas tien tot twaalf weken na besmetting kunnen leverboteieren in de mest worden aangetoond. Mestonderzoek van één dier heeft geen zin, omdat de eieren via de galgangen op onregelmatige tijden in de mest terechtkomen. Aangeraden wordt om van minimaal vijf schapen per weidekoppel een gepoold mestonderzoek (mengmestmonster) te laten doen. Mestonderzoek kan ook uitstekend gebruikt worden om te controleren op leverbotresistentie voor triclabendazol.

botten in de lever terechtkomen en die verwoesten. Een snelle invasie van duizenden leverbotten leidt tot acute leverbot. Zonder een zichtbare aanleiding gaan schapen dan plotseling dood. De massale trektocht door de lever veroorzaakt zo veel ontstekingen dat het dier sterft door verbloeding. Dat gebeurt vooral bij schapen die zes tot acht weken ervoor op een zwaar besmet weiland hebben gelopen.

In ernstige leverbotjaren is er ook meer sterfte door chronische leverbot. Bij deze meest voorkomende vorm trekken minder jonge leverbotten gelijktijdig naar de lever. Toch zorgt de voortdurende instroom van leverbotten voor veel schade, waardoor de lever alsmaar slechter functioneert. Bij de chronische vorm vermageren schapen en wordt de vacht of haarkleed grauw en dor. Maar vooral kenmerkend is bloedarmoede, oedeemvorming rond keel en onderkaak en bij zeer ernstige infecties vochtophoping in de buik.

BEDRIJVEN IN RISICOGEBIEDEN

De Werkgroep Leverbotprognose geeft al enkele jaren op een kaart van Nederland aan waar schapen een leverbotbesmetting kunnen oplopen. De kaart geeft grofweg per driecijferig postcodegebied aan hoe groot de kans hierop is. De inkleuring is gebaseerd op onderzoeksgegevens uit voorgaande jaren, neerslaggegevens en het actuele leverbotslakkenonderzoek. De landkaart geeft een indicatie en is zeker niet zaligmakend.

De schapenhouder en zijn dierenarts moeten aan de hand van de geleverde informatie en de eigen bedrijfsomstandigheden afwegen hoe groot het risico is. Daarbij kan het helpen om onderzoek te doen. Dat kan op drie manieren: onderzoek op dode dieren, bloedonderzoek en mestonderzoek. In normale jaren wordt mestonderzoek geadviseerd vanaf half december. Maar doordat dit jaar de eerste besmetting met leverbot al vanaf half augustus heeft plaatsgevonden, kon vanaf half november mestonderzoek uitsluitend geven.

RESISTENTIE

Op het moment dat onderzoek leverbot aantoont, is het verstandig om de schapen ertegen te behandelen. Er zijn voor schapen twee categorieën geneesmiddelen. De eerste bevat de leverbotmiddelen met triclabendazol. Het grote voordeel van deze werkzame stof is dat die ook de zeer jonge leverbotjes (vanaf enkel dagen na infectie) in het schaap bestrijdt. Bij een ernstige besmetting verkleint snelle inzet van het middel de kans op sterfte door acute leverbot.

Echter, triclabendazol is de afgelopen tientallen jaren op zo'n grote schaal gebruikt dat op sommige bedrijven dit medicijn geen effect meer heeft op de leverbot. Hierdoor sterven on-

danks behandeling toch schapen door leverbotziekte.

Schapenhouders kunnen met mestonderzoek ontdekken of er op het bedrijf sprake is van leverbotresistentie tegen triclabendazol. Het effect van een behandeling is te controleren door op het moment van behandelen en twee weken daarna een gepoold mestonderzoek (mengmestmonster) uit te voeren. In de tweede categorie leverbotmiddelen zit de werkzame stof closantel. Dit middel bestrijdt de botten in de lever als ze zes tot acht weken oud zijn. Dit kan bij een ernstige besmetting bij de schapen soms te laat zijn om acute sterfte door leverbot te voorkomen.

BEWEIDING AANPASSEN

De allerbeste manier om leverbot te voorkomen is de schapen in najaar en winter op droog grasland te zetten. Het advies is potentiële leverbotpercelen vanaf augustus/september te vermijden. Weten in welke weilanden de leverbotslak aanwezig is, neemt in belang toe. Want leverbotbehandeling zal op steeds meer bedrijven niet meer afdoende zijn vanwege de resistentie-uitbreiding. Deze bedrijven kunnen dan alleen nog schapen houden met preventieve maatregelen. Voorkomen blijft beter dan genezen. <<

Op meer weilanden in Nederland kunnen schapen leverbotziekte oplopen. De leverbotslak heeft dit jaar meer percelen besmet. Een flink aantal daarvan is ernstig geïnfecteerd.